

Universitetskanslersämbetets pandemiuppdrag

Delrapportering 3

Universitetskanslersämbetets pandemiuppdrag

Delrapportering 3

Rapport 2022:4

Utgiven av Universitetskanslersämbetet 2022

Författare: Johan Gribbe

Diarienummer: 51-00435-20

Universitetskanslersämbetet • Hammarbybacken 31 • Box 6024, 121 06 Johanneshov
tfn 08-563 085 00 • e-post registrator@uka.se • www.uka.se

Innehåll

Sammanfattning.....	5
Inledning	7
Vårt arbetssätt.....	8
Delrapporteringen	9
Studenternas återgång till campus	10
Aktiviteten på campus ökar snabbt	10
Konsekvenser för högskoleutbildningen under coronapandemin	11
Genomströmningen opåverkad	11
Fortsatt fler disciplinärenden	12
Utfödet av studenter från högskolan.....	13
Förbättrad arbetsmarknad för nyutexaminerade	13
Bilaga – Pågående och planerade undersökningar	14

Sammanfattning

Verksamheten vid universitet och högskolor har även under 2021 i stor utsträckning påverkats av coronapandemin. Den här rapporten är den tredje delrapporten i regeringsuppdraget att följa upp konsekvenserna för högskolans verksamhet av beslut och insatser som genomförts med anledning av det nya coronaviruset. Underlaget består av fyra rapporter som tagits fram sedan det senaste rapporteringstillfället i december 2021.

I samtliga fall handlar det om upprepningar av undersökningar som har ingått i någon av de tidigare delrapporteringarna, men där nya uppgifter har gjort det möjligt att belysa effekter under senare skeden av coronapandemin. En första rapport handlar om lärosätenas återgång till undervisning och arbete på campus. För att teckna en bild av omställningen till distansundervisning och arbete på distans vid universitet och högskolor har UKÄ under hela coronapandemin följt aktiviteten på sju campusområden. Uppgifter finns nu tillgängliga för perioden fram till och med februari 2022.

Resultaten visar att aktiviteten på campus under den första delen av vårterminen har ökat snabbt. Efter en ökning av smittspridningen under vintern har de flesta av regeringens och Folkhälsomyndighetens beslutade restriktioner med anledning av coronapandemin avvecklats från och med den 9 februari 2022. I slutet av februari 2022 var aktiviteten 72 procent av motsvarande vecka före pandemin. Det kan jämföras med senare delen av höstterminen 2021 då aktiviteten var drygt 60 procent av motsvarande period två år tidigare.

Omställningen till distansundervisning har ställt stora krav på studenter och lärare. Den samlade bilden är emellertid att det inte går att se några stora effekter av coronapandemin på studenternas genomströmning. I inledningen av pandemin minskade den direkta prestationsgraden (en snabbare uppföljning än ordinarie sätt att mäta) något. Det berodde framför allt på att fler studenter läste fristående kurser, där den genomsnittliga prestationsgraden är betydligt lägre än på programutbildningar.

Därefter har det under 2021 skett en återhämtning och sammantaget har studenternas direkta prestationsgrad ökat något under pandemin. Det gäller samtliga studieformer – både programutbildningar och fristående kurser. Framför allt de yngre studenterna har förbättrat sin direkta prestationsgrad under pandemin. Det går däremot inte att se någon tydlig förändring av de direkta avhoppet under pandemin.

En tydlig effekt av pandemin var att disciplinärendena ökade mycket kraftigt under 2020. Denna ökning har fortsatt under det senaste året – under 2021 ökade antalet studenter som blev föremål för disciplinåtgärd

med 24 procent jämfört med föregående år. Jämfört med före pandemin har antalet fällda studenter fördubblats.

Den vanligaste orsaken till att en student blir föremål för disciplinåtgärd är fortsatt plagiat, men det är framför allt det otillåtna samarbetet som ökat kraftigt under pandemin. Omkring hälften av lärosätena uppger att de sett en fortsatt ökning av antalet disciplinärenden som de bedömer beror på pandemin under det senaste året. Bland orsakerna nämns 2021, på samma sätt som året före, övergången till distansundervisning och svårigheter i anpassningen till digitala examinationer. Några lärosäten pekar också på att bättre kontroller inneburit att det blivit lättare att upptäcka misstänkta fall av fusk.

De senaste två åren har arbetsmarknadsläget präglats av coronapandemin. Uppgifter för 2021 visar att arbetsmarknaden för dem som examinerats från universitet och högskolor har förbättrats något under det senaste året, men fortfarande är andelen som har en bra möjlighet till försörjning ett halvår efter examen något lägre än innan coronapandemin.

Det finns samtidigt tydliga skillnader mellan olika utbildningar. För examinerade från civilingenjörsutbildningar försämrades arbetsmarknaden i början av pandemin, men den har nu återhämtat sig. Detsamma gäller inte för examinerade från högskoleingenjörsutbildningar och arkitektutbildningar – de har fortsatt en sämre ställning på arbetsmarknaden jämfört med innan pandemin. Däremot har arbetsmarknadsläget för de flesta som tagit en examen från hälso- och sjukvårdsutbildningar inte påverkats nämnvärt.

Den könssegregerade arbetsmarknaden gör att detta avspeglar sig i skillnader mellan kvinnor och män i deras ställning på arbetsmarknaden. Männens arbetsmarknad har påverkats i större utsträckning genom att de i högre grad väljer utbildningar som leder till arbete i privat sektor, som påverkats mer av pandemin. Samtidigt väljer kvinnor många gånger utbildningar som leder till arbeten i offentlig sektor, som pandemin inte har påverkat på samma sätt.

Inledning

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) har fått i uppdrag av regeringen att följa upp konsekvenserna för högskolans verksamhet av beslut och insatser som genomförts med anledning av det nya coronaviruset. Syftet är att kunna följa resultaten av insatserna och dra lärdom av effekterna på högre utbildning och forskning på både kort och lång sikt. Uppdraget ska slutredovisas den 1 december 2022.

I uppdraget ingår att UKÄ löpande ska informera Utbildningsdepartementet om uppdragets genomförande och redovisa resultaten av uppföljningen. UKÄ har på eget initiativ bestämt att under uppdragsperioden komma in med fyra delrapporteringar:

- 16 mars 2021 (delrapportering)
- 1 december 2021 (delrapportering)
- 15 mars 2022 (delrapportering)
- 1 december 2022 (slutrapportering).

Den här rapporten utgör den tredje delrapporteringen i regeringsuppdraget. Underlaget består av fyra rapporter som tagits fram sedan det förra rapporteringstillfället i december 2021.

Uppföljning av konsekvenserna av det nya coronaviruset för högskolans verksamhet, regleringsbrev 2 juli 2020

”Universitetskanslersämbetet ges i uppdrag att följa upp konsekvenserna för högskolans verksamhet med anledning av beslut och insatser som vidtagits med anledning av det nya coronaviruset. Uppföljningen ska inkludera effekterna av övergången till distansundervisning och de insatser som har beslutats av regeringen i fråga om t.ex. högskolans utbyggnad. Syftet är att kunna följa resultaten av insatserna och dra lärdom av effekterna på högre utbildning och forskning på både kort och lång sikt. Uppföljningen ska bland annat ta hänsyn till frågor om kvalitet, rättssäkerhet och dimensionering. Uppdraget ska genomföras i dialog med universitet och högskolor.

Universitetskanslersämbetet ska hålla Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) löpande informerat om uppdragets genomförande och löpande redovisa resultaten av uppföljningen samt lämna en slutrapport senast den 1 december 2022.”

Tillägg till uppdraget, regleringsbrev 22 juli 2022

”Uppföljningen ska även ta hänsyn till frågor om breddad rekrytering.”

Vårt arbetssätt

UKÄ har organiserat arbetet med uppdraget i åtta temaområden där vi undersöker effekter av coronapandemin inom olika områden:

1. Grundläggande projekt
2. Studie- och arbetsmiljö
3. Utbildningskvalitet
4. Forskning
5. Rättssäkerhet
6. Arbetsmarknad
7. Ekonomi och finansiering
8. Mobilitet och internationalisering

Inom varje temaområde ryms i sin tur ett eller flera delprojekt, som ska ge svar på frågor om hur coronapandemin har påverkat verksamheten vid universitet och högskolor i olika avseenden. För att ge en så heltäckande bild som möjligt ingår också statistik och analyser ur UKÄ:s reguljära verksamhet i redovisningen av pandemins konsekvenser.

Under hösten 2021 inleddes verksamhet inom tema mobilitet och internationalisering och flera nya projekt startades upp inom tema arbetsmarknad.

Ett viktigt underlag utgörs också av uppföljningar och analyser som samlats in från lärosätena. För vissa delprojekt har UKÄ dessutom använt konsultstöd i arbetet. Uppdraget har en särskild webbplats – *Coronaviruset och högskolan*. Den uppdateras kontinuerligt dels med våra egna undersökningar, dels med andras undersökningar med koppling till pandemin och högskolan.

Dialog med sektorn är en viktig del av uppdraget, särskilt med lärosätenas ledningar. Vi samarbetar även med studentorganisationer och andra myndigheter. Olika delprojekt bedrivs i samarbete med Universitets- och högskolerådet, Skolverket och Myndigheten för yrkeshögskolan och vi har fortlöpande kontakt med Vetenskapsrådet och Centrala studiestödsnämnden. Inom ramen för uppdraget har UKÄ också kontakt med de nordiska motsvarigheterna, i synnerhet Nordisk institutt för studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU) och Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT) i Norge. Projektgruppen har även informerat om arbetet och fått synpunkter från UKÄ:s två referensgrupper för det nationella kvalitetssäkringssystemet.

UKÄ organiserar också seminarier och andra aktiviteter, exempelvis hölls ett dialogseminarium den 27 januari 2021 om rättssäkerhetsfrågor i samband med digitala examinationer. Det var även ett av ämnena på UKÄ:s rättssäkerhetskonferens den 21 oktober 2021 då SUHF redogjorde för sina rekommendationer om digital examination på distans med stöd av realtidsströmning. Den 1 december 2021 arrangerade UKÄ ett seminarium om den andra delrapporten och ett motsvarande seminarium om den tredje delrapporten kommer att genomföras i slutet av mars 2022.

Delrapporteringen

Underlaget för denna delrapport utgörs av fyra rapporter som tagits fram sedan det senaste rapporteringstillfället i december 2021. I samtliga fall handlar det om upprepningar av undersökningar som har ingått i någon av de tidigare delrapporteringarna, men där nya uppgifter har gjort det möjligt att belysa effekter under senare skeden av coronapandemin. Vi redovisar liksom tidigare publikationerna genom att i denna rapport kortfattat sammanfatta resultatet. Fullständiga publikationer finns att ladda ner på uppdragets webbplats.

Studenternas återgång till campus

I det här avsnittet redovisas nya uppgifter om aktiviteten på lärosätenas campus under perioden till och med februari 2022.

Aktiviteten på campus ökar snabbt

Coronapandemin har lett till nya frågor och ett ökat behov av att kunna beskriva mer aktuella skeenden. Förändringar har skett mycket snabbt och det har därför blivit viktigare med snabbare statistik. För att teckna en bild av omställningen till distansundervisning och arbete på distans vid universitet och högskolor har UKÄ med hjälp av mobiltelefondata följt aktiviteten på sju campus under hela coronapandemin. Uppgifter finns nu tillgängliga för perioden till och med februari 2022.

Flytten från campus gick mycket fort i inledningen av pandemin. Under några dagar i mars 2020 etablerades en ny och betydligt lägre nivå av aktivitet på campus. Lärosätena öppnade sedan upp campus under hösten 2020, men stängde ner igen under senhösten då smittspridningen i samhället åter tilltog. Under senare delen av hösten 2021 var aktiviteten något högre än motsvarande period 2020, men skillnaden var inte stor.

UKÄ:s nya uppgifter visar att aktiviteten på campus under den första delen av vårterminen 2022 har ökat snabbt. Efter en ökning av smittspridningen under vintern har från och med den 9 februari 2022 de flesta av regeringens och Folkhälsomyndighetens beslutade restriktioner med anledning av coronapandemin avvecklats. I slutet av februari 2022 var aktiviteten 72 procent jämfört med motsvarande vecka före pandemin. Det kan jämföras med senare delen av höstterminen 2021 då aktiviteten var drygt 60 procent av motsvarande period två år tidigare.

Läs mer

Kraftigt minskad aktivitet på campus under coronapandemin. Statistisk analys, 2021-05-25, UKÄ.

Aktiviteten på campus på väg tillbaka – men långt kvar till nivån före pandemin, Rapport, 2021-11-24, UKÄ.

Aktiviteten på campus ökar snabbt vintern 2022, Rapport, 2022-03-07, UKÄ.

Konsekvenser för högskoleutbildningen under coronapandemin

I det här avsnittet redovisas statistik och undersökningar avseende coronapandemins konsekvenser för högskoleutbildningen.

Genomströmningen opåverkad

Omställningen till distansundervisning har ställt stora krav på studenter och lärare. Som en följd av pandemin har samtidigt fler studenter påbörjat högre studier. Båda dessa faktorer skulle kunna tänkas ha en påverkan på studenternas prestationer och kvarvaro i högskolan. UKÄ har därför undersökt genomströmningen med utgångspunkt i studenternas direkta prestationsgrad och direkta avhopp. De direkta måtten innebär en snabbare uppföljning än ordinarie sätt att mäta prestationsgrad och avhopp.

Den samlade bilden är att det inte går att se några stora effekter av coronapandemin på vare sig studenternas direkta prestationsgrad eller programnybörjarnas direkta avhopp från sina utbildningar. Sammantaget har studenternas direkta prestationsgrad ökat med en procentenhet under coronapandemin, men utvecklingen mellan åren har varit ojämn. Under det första året minskade den direkta prestationsgraden med en procentenhet. Därefter har det skett en återhämtning och mellan vårterminerna 2020 och 2021 ökade den direkta prestationsgraden med nära två procentenheter. Under coronapandemin har det samtidigt skett en förändring i studenternas fördelning mellan olika studieformer och det har påverkat den genomsnittliga prestationsgraden.

Det går inte att se några tydliga skillnader i hur den direkta prestationsgraden utvecklats mellan olika studentgrupper, med undantag för studenternas ålder. Den direkta prestationsgraden har förbättrats framför allt för de yngsta studenterna, medan den har varit i stort sett oförändrad för äldre studenter. Inte heller går det att se någon tydlig förändring av de direkta avhoppet under pandemin. Tvärtom är programnybörjarnas kvarvaro på sina utbildningsprogram ett påfallande stabilt fenomen. Skillnaderna mellan åren är små.

Läs mer

Studenternas avhopp och prestationer under coronapandemin, Rapport, 2022-02-23, UKÄ.

Fortsatt fler disciplinärenden

UKÄ samlar sedan många år in uppgifter och redovisar statistik om de disciplinåtgärder som universitet och högskolor har beslutat om. Som ett led i arbetet med regeringsuppdraget om coronapandemins konsekvenser för högskolans verksamhet har UKÄ sedan 2020 ställt särskilda frågor om disciplinärenden under pandemin.

Sammanlagt drygt tre tusen studenter blev föremål för en disciplinär åtgärd under 2021. Det är en ökning med 24 procent jämfört med föregående år. I förhållande till före pandemin har antalet fällda studenter fördubblats. Den vanligaste orsaken till att studenter blir föremål för en disciplinär åtgärd har under alla år som UKÄ samlat in uppgifter varit plagiering. Denna andel ökade något under det senaste året. Men framför allt har otillåtet samarbete ökat kraftigt under pandemin och den utvecklingen fortsatte under 2021.

Omkring hälften av lärosätena uppger att de sett en fortsatt ökning av antalet disciplinärenden som de bedömer beror på coronapandemin under det senaste året. En tredjedel av lärosätena uppger att antalet disciplinärenden ligger på samma nivå som föregående år. Några lärosäten redovisar ett minskat antal ärenden jämfört med föregående år.

Bland orsakerna till den fortsatta ökningen av antalet disciplinärenden nämns 2021, på samma sätt som föregående år, övergången till distansundervisning och svårigheter i anpassningen till digitala examinationer. Några lärosäten pekar också på att kontrollerna vid examinationer har blivit bättre, vilket inneburit att det blivit lättare att upptäcka misstänkta fall av fusk. De lärosäten som redovisar ett oförändrat eller minskat antal disciplinärenden pekar bland annat på anpassningar och förbättringar av examinationerna som möjliga orsaker. Många lärosäten – däribland också sådana som rapporterat fler disciplinärenden – bedömer att den återgång till undervisning och examination på campus som inleddes hösten 2021 har bidragit till ett minskat antal disciplinärenden.

Det framgår av flera lärosätens svar att det under 2022 planeras utbildningar för såväl undervisande som administrativ personal kring frågor om fusk och handläggningen av ärenden om misstänkta disciplinära förelser.

Läs mer

Disciplinärenden 2021 vid universitet och högskolor, Rapport 2022:3, UKÄ.

Utflödet av studenter från högskolan

I det här avsnittet redovisas en undersökning om arbetsmarknaden för nyutexaminerade under 2021.

Förbättrad arbetsmarknad för nyutexaminerade

De senaste två åren har arbetsmarknadsläget präglats av coronapandemin, med ökad arbetslöshet inte minst för unga. UKÄ har därför använt snabbstatistik för att undersöka möjligheten till bra försörjning på arbetsmarknaden för dem som nyligen examinerats i högskolan.

Resultaten visar att det under inledningen av pandemin skedde en viss försämring på arbetsmarknaden för de examinerade. Mellan 2019 och 2020 minskade andelen av de examinerade som hade bra möjlighet till försörjning ett halvår efter examen från 77 procent till 74 procent. Därefter har arbetsmarknaden till viss del återhämtat sig. Av de examinerade vårterminen 2021 hade 75 procent en bra möjlighet till försörjning ett halvår efter examen.

Samtidigt är det stora skillnader mellan olika utbildningar. De som examinerades från civilingenjörsutbildningen hade relativt stora svårigheter i början av pandemin, men den utvecklingen är nu bruten. Detsamma gäller inte för examinerade från högskoleingenjörsutbildningar och arktitektutbildningar, de har fortsatt en sämre ställning på arbetsmarknaden jämfört med innan pandemin. Däremot verkar arbetsmarknadsläget för de flesta av dem som tagit en examen från hälso- och sjukvårdsutbildningar inte ha påverkats nämnvärt av coronapandemin.

Detta avspeglar sig också i att en större andel av examinerade kvinnor än män har en bra möjlighet till försörjning på arbetsmarknaden. Bakgrunden är de könssegregerade utbildningsvalen: kvinnodominerade utbildningar leder till yrken i offentlig sektor, medan mansdominerade utbildningar leder till yrken i privat sektor. En tydlig konsekvens av coronapandemin är att arbetsmarknaden i privat sektor initialt sett drabbades hårdare än den i offentlig sektor.

Läs mer

Coronapandemin och arbetsmarknaden för nyutexaminerade studenter 2021, Rapport, 2022-03-14, UKÄ

Bilaga – Pågående och planerade undersökningar

UKÄ arbetar med pandemiuppdraget i åtta temaområden: Grundläggande projekt, Studie- och arbetsmiljö, Utbildningskvalitet, Forskning, Rättssäkerhet, Arbetsmarknad, Ekonomi och finansiering samt Mobilitet och internationalisering. Nedan listar vi pågående och idag planerade undersökningar inom de olika områdena.

Tema Grundläggande projekt

Gymnasiestudenter utbildade på distans – hur klarar de högskolan? Preliminär tid för publicering är hösten 2022. Delprojektet bedrivs i samarbete med Skolverket.

Tema Utbildningskvalitet

Bestående förändringar i den kliniska delen av sjuksköterskeutbildningen efter coronapandemin. Preliminär tid för publicering är hösten 2022.

Kvaliteten i distansundervisning och examination på distans. Preliminär tid för publicering är hösten 2022.

Tema Ekonomi

Analys av årsredovisningar för 2021. Preliminär tid för publicering är mars 2022.

Tema Arbetsmarknad

Uppföljande studie av studenter som hade svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden vid det första uppföljningstillfället. Preliminär tid för publicering är våren 2022.

Arbetslösa och permitterade – i vilken utsträckning har de vänt sig till högskolan och annan eftergymnasial utbildning? Preliminär tid för publicering är hösten 2022. Delprojektet bedrivs i samarbete med Myndigheten för yrkeshögskolan.

Tema Mobilitet och internationalisering

Pandemins påverkan på mobiliteten genom utbytesprogrammen. Preliminär tid för publicering är våren 2022. Delprojektet bedrivs i samarbete med Universitets- och högskolerådet.

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) ska bidra till att stärka den svenska högskolan och Sverige som kunskapssamhälle. Vi granskar kvaliteten på högskoleutbildningarna, vi analyserar och följer upp utvecklingen inom högskolan och vi bevakar studenternas rättssäkerhet.

uka.se

